

Täysistunto

Tiistai 26.4.2022 klo 13.59—17.39

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 19/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 4/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 4/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.22 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Tämä mietintö on varsinaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö, mutta koska sivistysvaliokunta antoi siihen lausunnon, niin tulin nyt esittelemään lyhyesti sitä lausuntoa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan tehtäväksi muun muassa oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevaan lainsäädäntöön eräitä täsmennyksiä niiltä osin, kuin se on tarpeen opiskelu- huoltopalvelujen hyvinvointialueelle siirtämiseksi. Muutosten tavoitteena on varmistaa kunnan, muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö opiskelu- huollossa. Opiskelu- huoltopalvelujen sisältöihin ei ehdoteta muutoksia.

Sivistysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Esityksellä turvataan kuntien ja hyvinvointialueiden keskinäiselle opiskelu- huollon yhteistyölle tarpeelliset rakenteet. Opiskelu- huollon suunnitelmallinen yhteys sekä kuntien että hyvinvointialueen strategioihin ja taloussuunnitelmiin toteutuu lasten ja nuorten alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa, jonka osana alueellinen opiskelu- huoltosuunnitelma on. Tämä varmistaa osapuolien sitoutumisen yhteistyöhön suunnitelman toteuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden perustamisen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä opiskelu- huoltopalvelut, eli koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä opiskelu- huollon psykologi- ja kuraattoripalvelut, siirretään muiden sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien tavoin hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Kuntien opetustoimi ja muut koulutuksen järjestäjät vastaavat edelleen perusopetuksesta sekä toisen asteen koulutuksen järjestämisestä. Siten opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyö opiskelu- huollon palvelujen järjestämisessä on keskeistä. Valiokunta painottaa, että jo uudistuksen toimeenpanon valmistelusta lähtien on tärkeää varmistaa hyvinvointialueiden ja kuntien toimiva yhteistyö, jolla osaltaan varmistetaan se, että oppilaat ja opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen opiskelu- huollossa oikea- aikaisesti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2022 vp

Palvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Palvelut tulee järjestää lähipalveluna ensisijaisesti koulussa tai oppilaitoksessa, ja jos se ei ole mahdollista, koulun tai oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä. Opiskeluhuollon palvelujen järjestämisessä tulee huolehtia siitä, että myös digitaaliset palvelut ovat saavutettavia muun muassa näkövammaisille ihmisille. Valiokunta aikaisempaan lausuntoonsa viitaten painottaa, että uudistuksen toimeenpanossa tulee varmistua siitä, että opiskeluhuollon palvelut järjestetään oppilas- ja opiskeluhuollossa säädetyllä tavalla ennaltaehkäisyn ja yhteisöllisyyden ensisijaisuus ja riittävät toimintaedellytykset turvaten. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, että opiskeluhuollon psykologeilla ja kuraattoreilla on mahdollisuus osallistua koulujen ja oppilaitosten arkeen sekä ennalta ehkäisevän työn suunnitteluun ja toteuttamiseen kouluissa ja oppilaitoksissa. Tältä osin varmistetaan se, että opiskeluhuollossa muodostuu lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen näkökulmasta toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus, jossa toteutuu sekä yksilöllinen että yhteisöllinen opiskeluhoito.

Opiskeluhoito on tärkeä tuki lapsille ja nuorille. Oppilas- ja opiskelijahuollon ja sen mukaisten palvelujen ensisijaisena tarkoituksena on tukea oppilaiden ja opiskelijoiden opiskelua ja hyvinvointia. Opiskeluhoitotyön tulee olla matalan kynnyksen palvelua. Hyvinvoiva koulu ja oppilaitos tarjoaa edellytykset koko koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvoinnille, työ- ja opiskelukyvyn säilyttämiselle ja tarvittaessa parantamiselle, sekä hyvälle oppimiselle.

Valiokunta uudistaa aikaisemmassa lausunnossaan esille tuomansa, että uudistuksessa oppilas- ja opiskeluhuollon erilaisuus verrattuna muiden sote-yksiköiden työhön on tärkeä tunnistaa. Myös lasten ja perheiden palvelujen muuttuviin yhteistyön raja- ja yhdyspintoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Opiskeluhuollon palvelujen järjestämistä koskeva uudistus edellyttää toimintatapojen jatkuvaa arviointia ja sen perusteella tarpeen mukaan tehtävää kehittämistyötä. Tähän työhön lasten ja nuorten tulee saada osallistua. Valiokunta pitää myönteisenä, että lasten ja nuorten toiveet, tarpeet ja kehittämisideat pyritään ehdotettujen muutosten myötä huomioimaan aiempaa vahvemmin alueellisen opiskeluhuollon järjestämisessä ja kehittämisessä. Valiokunta korostaa, että myös kodin ja koulun välisen yhteistyön toimivuudesta tulee huolehtia. Valiokunta pitää tärkeänä, että vammaisten oppilaiden ja opiskelijoiden mahdollisuudet käyttää palveluja turvataan siten, että sekä tilat että niihin kulkeminen ovat esteettömiä. Koulukuljetusten piirissä olevien oppilaiden mahdollisuus päästä kuraattorin tai psykologin vastaanotolle koulupäivää ennen ja sen jälkeen tulee turvata.

Me ollaan otettu hyvin paljon kantaa täällä erilaisiin tätä lakia ja tätä esitystä tukeviin asioihin, muun muassa ammattihenkilöiden väliseen yhteistyöhön. Me olemme kiinnittäneet huomiota suunnitelmallisuuteen, me olemme puhuneet täällä opetussuunnitelman perusteiden muuttamistarpeesta ja esittäneet tässä myöskin sitten voimaantulosäännöksen muuttamista. Olemme kiinnittäneet huomiota ohjaukseen ja seurantaan. Ja tämä toivottavasti on sitten otettu huomioon sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa, ja edustaja Kiljunen tulee siitä kertomaan. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Anneli, olkaa hyvä.

17.27 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Olen erittäin iloinen, että tämä lainsäädäntö on edennyt tähän asti, sillä meillä Etelä-Karjalassa on kokemusta tästä kokonai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2022 vp

suudesta, kun meillä tämäntyyppinen toiminta on toiminut nyt noin 11 vuotta, 12 vuotta ja siltä osin kokemukset ovat olleet erittäin myönteisiä ja positiivisia.

Arvoisa puhemies! Oppilas- ja opiskelijaterveydenhuollon toteuttaminen herätti paljon huolta ja keskustelua sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluvaiheessa sekä aluevaalien alla. Alan ammattilaiset olivat ymmärrettävästi huolissaan oppilas- ja opiskelijahuollon tulevaisuudesta, kun heidän työnantajakseen oli vaihtumassa kaupungin sijaan hyvinvointialue. Muut koulutustoimen työntekijät olivat jäämässä kuntien alaisuuteen. Tärkeä kysymys oli, voidaanko palvelujen laatu turvata kouluissa ja oppilaitoksissa jatkossakin, vaikka työnantajayhteys katkeaa.

Nyt käsittelyssämme olevilla lakimuutoksilla vastataan näihin huoliin. Lakimuutos tulee varmistamaan tiiviin ja suunnitelmallisen yhteistyön hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välillä. On tärkeää tiedostaa, että koulupsykologien työ tehdään jatkossakin siellä, missä koululaisten arki on, eli oppilaitoksissa. Sote-uudistuksenkin jälkeen psykologit tekevät fyysisen työnsä oppilaitoksissa. Tämä on erittäin tärkeä asia, josta tulee pitää myös kiinni.

Tärkeintä on, että tämä esitys tulee myös vahvistamaan oppilaiden ja opiskelijoiden mahdollisuutta saada tarvitsemiaan palveluita niin oppilas- ja opiskelijaterveydenhuollon osalta kuin myös kaikkein vaativimpien erityispalveluiden osalta, joita hyvinvointialue tarjoaa. Tämä lisää myös oppilaiden ja koulujen välistä yhdenvertaisuutta hyvinvointialueella. Esimerkkinä se, että meillä Etelä-Karjalassa hyvinvointialueella erityispalveluita tarjotaan hyvin pitkälti meidän Lappeenrannan toimipisteissä, mutta jos esimerkiksi Ruokolahdella tai Savitaipaleella olevat lapset ja nuoret tarvitsevat erityispalveluita, heille näitä erityispalveluita räätälöidään sujuvasti tämän oppilas- ja opiskelijaterveydenhuollon välityksellä. Sitä kautta tämä yhteys on ollut erittäin toimiva ja mahdollistanut entistä paremman palveluiden saatavuuden ennen kaikkea näissä pienissä kunnissa.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että hyvinvointialueiden ja kuntien välistä yhteistyötä tarvitaan laajasti myös muissa lasten ja nuorten ja perheiden palveluissa. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille, että yhteistyötä voitaisiin tehdä myös erillisen yhteistyöryhmän sijaan esimerkiksi osana laajempaa lasten ja nuorten palveluiden yhteistyöryhmää. Valiokunta toteaa, että opiskelijahuollon yhteistyörakenteet ovat osa laajempaa hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyökokonaisuutta, ja tämä kokonaisuus mahdollistaa sen, että lasten hyvinvointia tarkastellaan laajempana kokonaisuutena, ei ainoastaan oppilaitoksissa tai kouluissa.

Valiokunta pitää tärkeänä monialaista yhteistyötä, minkä takia yhteistyöryhmissä ja opiskeluhuoltosuunnitelmaa laadittaessa on huomioitava myös muut oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemat terveydenhuollon palvelut, erityisesti mielenterveyspalvelut. Tämä on noussut esille erityisesti nyt koronan seurauksena, kun me tiedämme, että mielenterveyspalveluiden tarve on kasvanut huomattavasti näiden kahden vuoden aikana. Tärkeää on, että oppilaan tarvitsemat erityispalvelut saadaan jatkossa entistä helpommin ja joustavammin, kun kaikki palvelut ovat saatavilla nyt hyvinvointialueilla. Näin hallinnollisia rajoja ei ole ja lasten ja nuorten palveluita voidaan kehittää kokonaisuutena. Tähän kokonaisuuteen liittyy myös tarvittava tiedonkulku, jota valiokunta esittää täsmennettäväksi. Tiedonkulku on äärettömän tärkeää tässä isossa kokonaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi on syytä vielä todeta, että on erittäin tärkeää, että lainsäädännön toimivuutta seurataan. On myös tärkeää, että oppilas- ja opiskelijahuollolle varataan riittävät resurssit kiinnittäen valiokunnankin lausumaehdotuksen mukaisesti huomio-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 44/2022 vp

ta siihen, että oppilaille ja opiskelijoille on tarjolla riittävät mielenterveyspalvelut oikea-aikaisesti ja että ennaltaehkäiseviä matalan kynnyksen palveluita on saatavilla koko maassa ja jokaisessa kunnassa lasten ja nuorten ehdoilla. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 19/2022 vp sisältyvien 1.-5. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.